

Fotografka Jarmila Štuková na frontové linii u města Kajjary 70 km jižně od iráckého Mosulu v prosinci roku 2016.

Dětství bez pohádky

Válku s Islámským státem v Iráku monitoruji s fotoaparátem od jejího počátku. Mluvila jsem s vojáky na frontových liniích od Mosulu po Fallúdz, viděla těžce zraněné civilisty v nemocnicích, prošla uprchlickými tábory a vyslechla desítky těžce uvěřitelných příběhů. Válka sice oficiálně skončila, což ale neznamená, že má Irák vyhráno. Zdestruovaná města se dají vybudovat znovu, otázkou ale je, jak se s válečnými dramaty zažitými na vlastní kůži psychicky srovnají nejen dospělí, ale hlavně ti, na nichž se Islámský stát podepsal nejvíce. Stovky jezídků, které používal jako dětské vojáky, a tisíce dívek, které zneužíval jako sexuální otrokyně. Dětské psychologové ve zprávě pro organizaci Human Rights Watch v New Yorku varují, že pokud s těmito traumatizovanými dětmi nebude nikdo po psychické stránce pracovat, mohly by mnohé z nich do budoucna představovat bezpečnostní hrozbu nejen na regionální úrovni.

Text, foto: Jarmila Štuková

Adnan bezmála čtyři roky sloužil Islámskému státu jako dětský voják.

ADNAN (15)

Jezidovi Adnanovi bylo nedávno patnáct (Jezidové jsou etnicko-náboženská komunita, jejímiž příslušníci jsou především Kurdové ze severního Iráku; vyznávají prastaré náboženství s prvky islámu, křesťanství a starověkých místních tradic; Islámský stát je považuje za vyznavače ďábla, pozn. red.). Téměř čty-

ři roky sloužil Islámskému státu jako dětský voják. Na svobodě je teprve necelé dva měsíce. Je trochu hubený a má strašně těkavé a bolestně smutné hnědé oči. Znetvořenou rukou po kulce si neustále prohrabuje rozčepýřené vlasy. Islamisté ho zajali v rodné vesnici Wardia na severu Iráku. Spolu s dalšími stovkami chlapců ho oddělili od rodiny. Pořád

se přemísťoval, až na rok a půl zakotvil v provizorním „domu převýchovy“. Islámský stát mu zde ideologicky vymýval mozek. „Přinutili nás konvertovat. Pořád dokola jsme četli korán, museli uctívat sunnitský chálífát a připravovat se na boj. Úplně nám vzali dětství. Nemohli jsme si hrát a když jsme plakali steskem, hlídači nás bili,“ vzpomíná na začátky, kde šlo především o mentální přípravu. Fyzicky se poté připravoval několik měsíců v táboře v syrském Hamá. Stěží sice chápal, jak správně bojovat, ale o taktiku tu nešlo. „Byl jsem strašně vyděšený. Nechtěl jsem střílet, nechtěl jsem nikoho zabít,“ ujišťuje mě a sem tam se děsivě klaunsky ušklíbne, což připisují vysoké míře traumatizace. Ten kluk si musel zažít opravdu

„Když jsme plakali steskem, hlídači nás začali bít.“

hrůznosti. „My, jezidé, jsme žili v míru, nevím o tom, že by někdo z rodiny nebo ze sousedů uměl zacházet se zbraní. Musel jsem nakonec bojovat víc než dvacetkrát, pak mě ale postřelili, tak jsem konečně nemusel.“

Mara Reykin z Yaleské univerzity vypracovala studii mimo jiné na základě rozhovorů se 44 dětmi zadrženými pro

V posvátné mešitě an-Núrí v západní části Mosulu vyhlásil v roce 2014 vůdce Islámského státu Abú Bakr al Bagdádí chalífát na dobytých územích v Iráku a Sýrii. Loni v červnu ale islamisté 844 let starou mešitu vyhodili do povětří, když se bránili iráckým vojenským jednotkám, které právě vstupovaly do mosulského Starého města.

Azad celé dny jen apaticky posedává a v noci ho mučí děsivé sny: „Mám strach, že si pro mě zase přijdou a budu muset bojovat.“

AYHAM (8)

Ne všechny děti ovšem na svou roli v Islámském státu pamatují jako na esenci zla. Osmiletý Ayham, kterého si v jednom z improvizovaných dětských žalářů vybrala anglicky mluvící rodina islamis-

„Museli jsme se dívat, jak mu řežou hlavu.“

spolupráci s Islámským státem v iráckém Irbilu. Podle ní se děti žijící v konfliktních oblastech cítí bezmocné a ozbrojené skupiny jim nabízejí pocit jistoty a kontroly v chaotickém a nepředvídatelném prostředí. Mnoho z dětských vojáků tak svou novou roli přijalo velmi zodpovědně a rychle se adaptovali. Opuštění své nové skupiny pro ně znamená velký problém. Správně se obávají, že budou muset překonat strmé sociální, právní, ekonomické a psychologické bariéry. Pokud se tedy s frustrovaným a zmateným dítětem nebude dostatečně psychologicky pracovat, je možný dobrovolným rekrutem do podobných složek. A hlavně vynikajícím nástrojem k manipulaci.

AZAD (16)

Chlapecká tvář Azada nese znaky vráscitého dospěláka. Za čtyři roky věznění Islámským státem toho musel vidět a zažít opravdu hodně. Nejprve se ho ujala rodina islamistů, která ho dokola nutila studovat Korán. Pak byl společně s dalšími chlapci přemístěn do domova, kde mu opět vymývali mozek hlavně ideologií sunnitského chálífátu. Na svobodě je teprve dva a půl měsíce. Zbytek početné rodiny je stále nezvěstný. Místo zábavy a všeho, čemu se kluci v jeho věku věnují, jen apaticky sedí v místnosti nebo se prochází po okolí. „Nemůžu zapomenout. Budím se v noci a chce se mi křičet. Mám strach, že si pro mě zase přijdou a budu muset bojovat,“ špitá schoulený do klubíčka ve tmavé místnosti nedostavěného domu.

Není zdaleka sám. Dětských vojáků, rekrutovaných hlavně z řad unesených jezidských teenagerů, jsou stovky. Počet obětí se ovšem liší. Údaje s největší relevancí přinesl časopis PLOS medicine

s odkazem na údaje vydané OSN. Udává, že z 9 900 jezidů z města Sindžár a okolí, které unesl, jich 3 100 usmrtil buď přímo (zastřelil, uřízl hlavu či upálil zaživa) nebo nepřímo, kdy zemřeli na dehydrataci, zranění nebo kvůli nedostatku jídla. 6 800 především žen a dětí různě rozdělil do hromadných improvizovaných vězení v obsazených domech, nejkrásnější z žen si rozebrali nejvýše postavení emíři Islámského státu a zbytek se různě prodával a přeprodával hlavně v syrských městech jako je Rakká, Aleppo, Homs, Hasaka či Dajr az-Zaur. OSN otřesný masakr označila za genocidu.

tů, by se okamžitě vrátil zpět. Tehdy pětiletý chlapec přijal bez protestů nové jméno Abdulah a vedle téměř stejně starého biologického syna svých nových rodičů vyrůstal v prostředí, po kterém se mu do dnes stýská.

„Od listopadu minulého roku, kdy se vrátil ze zajetí, se o něj staráme. Skoro nespí. Je agresivní, křičí a pořád nám dělá problémy,“ smutně pozoruje svého synovce jeho teta. „Jeho rodiče jsou pořád nezvěstní. Nejspíš už nežijí.“ Na otázku, co bude s chlapcem dál, jen ustaraně vzdychne: „Nesoustředí se a je zlý na nás i na děti. Potřeboval by někoho, kdo by

Osmiletému Ayhamovi se naopak po rodině islamistů stýská: „Nesnáším to tu. Chtěl bych zpátky.“

ho dokázal uklidnit. Jenže nikdo takový sem nechodí a jen se to zhoršuje. My se ale musíme hlavně starat o to, abychom nějak přežili.”

Ayham nereaguje. Jen hypnoticky zírá do mobilu a cosi v něm hledá. Prý si už nic nepamatuje. Pak mě ale k sobě přitáhne a plynou angličtinou řekne, že před nimi nebude mluvit. Odcházíme tedy jen my dva vybrat místo na focení a konečně se rozpovídá: „Nesnáším to tu. Nikoho tu pořádně neznám. Stýská se mi. Chci zpátky.“ Říká to s tak naléhavou dynamikou, až mě to děsí. Ale zároveň je to pochopitelné. Bylo mu pět. Adoptivní matka Sam se k němu prý chovala moc hezky. Sice se musel tři roky modlit, číst korán a neustále vychvalovat pojetí sunnitského chálífátu v rukou Islámského státu, ale podle jeho slov bydlel v krásném domě v Rakká, měl stabilní zázemí, nového bratra-partáka a pocit důležitosti. Ve srovnání s otřesnými podmínkami v polorozpadlém baráku na periferii Dohuku, kde se pořád jen baví o bolestech způsobených válkou a kde jediným jeho

majetkem je ošuntělá matrace hozená v rohu místnosti a staříčkový mobil, který mu v zoufalství, aby se trochu uklidnil, sehnal jeho strýc, pro něj vyznívá jako peklo spíš jeho nynější způsob života.

GHAZAL (23)

Jen v provincii Dahúk žije ve 27 kempch i mimo ně ve stanech, karavanech nebo více či méně obyvatelných domech přes 700 000 uprchlíků či vnitřně vysídlených osob (tedy lidí, kteří museli uprchnout ze svého domova, ale zároveň zůstávají

„Někdy si mě předávalo i víc mužů najednou.“

v hranicích své země). V jednom z nich zvaném Dawidiya žije i třiatřicetiletá Ghazal. Na první pohled je jasné, že musela být pro islamisty žádaným lidským zbožím. Především kvůli výrazně modrým očím mandlového tvaru, které na

ohavném trhu s lidmi platily za velmi žádanou komoditu.

„Jsem z rodiny jediná, kterou unesli. Všichni stihli utéct a i já jsem mohla, ale zajali manžela, nedokázala jsem ho opustit. Nakonec ho zabili a od té doby se děly jen strašné věci,” líčí svůj hororový příběh a na klíně pohoupává čtyřletého syna Bachtira. Kvůli své netuctové kráse, která se dala lehce zpeněžit, putovala Ghazal doslova z ruky do ruky celé dva roky a bezmála dva měsíce. Po velkém naléhání na Jordánce Batára, který jí v té době držel jako svou otrokyni, ji tehdy ročního synka, dvouletou a čtyřletou dcerku nechali. Jen musela snášet neustálé brutální znásilňování. “Kdybych neměla děti, dávno bych se zabila. Už ani nevím, kolik těch mužů bylo, vzpomínám si jen na to, jak jsem se zpočátku bránila. Potom jsem už ani nebrečela a prosila, ať je to rychle za mnou,” zahanbeně špitá. „Co se stalo, už se nevrátí. Ale o mě tolik nejde. Nejvíce se bojím o Bachtira. Chtěl nám pomoci jeden taxikář, ale můj věznitel se to dozvěděl a jednoho dne mě vzal i s Bachtirem ven.

Ghazal, bývalá sexuální otrokyně: “Kdybych neměla děti, dávno bych se zabila. Už ani nevím, kolik těch mužů bylo...”

Munifa si prožila peklo. Tři a půl roku bití, znásilňování, ponižování.

Pamatuju si jen kruh lidí a uvnitř stál ten taxikář. Museli jsme se dívat, jak mu řežou hlavu.” Bachtir po tom zážitku prý nemluví. Jen kňourá a hystericky se drží matky. “Nemůže ani vidět zvířecí krev. Hned se vyděsí a začne se třást.”

MUNIFA (17)

Poprvé Munifu znásilnili ve třinácti. Následující tři a půl roku znala jen ponižování a bolest. „Ani už nevím, kolik jich bylo. Ale vím, že hodně. Někdy si mě předávalo i víc mužů najednou. A někteří mě i mlátili a vyhrožovali,” vypráví bez emocí. Na svobodě je pět měsíců, ale prý je to stále jako by se to dělo před pár dny.

Víc slov ze sebe nedostane, a tak za ní mluví dobrovolnice Erivan, která se svou rodinou dochází pomáhat i do místního tábora. S Munifou a dalšími zneužívanými ženami má proto přátelský vztah. „Působí tu více než sto neziskových organizací, které více či méně pomáhají. Specializovaná psychologická péče ale pořád není dostačující. Nebo je jí málo. Chybějí hlavně zkušené terapeutky. Lokální sociální pracovníci neumí a neznají správné metody, jak pracovat s traumatizovanými dětmi v důsledku války,” říká trochu našťavaně.

MAJDAL (7)

Majdal žije s příbuznými v jednom z zestavených domů na kraji města Da-

huku. Se svými smutnými velkýma očima a bázlivě sevřenou pusou ve vás vyvolává neustále pocit, že byste ho měli vzít do náručí a chránit ho. Tři a půl roku

„Nechce spát, aby se mu nezdály špatné sny.“

byl v zajetí Islámského státu. Vzpomínky ale záměrně vytěšňuje tím, že po pár měsících na svobodě tvrdí, že si nic nepama-

tuje. A když, tak jen útržky. Stydí se a oči vidně mu vzpomínky na zajetí nedělají dobře. Rozhovor raději ukončím, abych chlapce zbytečně nezatěžovala.

„Nejprve strávil s matkou rok v podzemí jednoho domu ve městě Tal Afar, pak další rok a půl v syrském Rakká. Odkoupit se ho ale podařilo až z Turecka,” vypráví torzo příběhu dobrovolnice Erivan, ani ona ale neví, co všechno má Majdal za sebou. „Jakmile něco bouchne, okamžitě se vyděsí. A nechce spát, aby se mu nezdály špatné sny, takže si určitě zažil své,” dodává.

Sedmiletý Majdal strávil v zajetí Islámského státu tři a půl roku.

